

2. Концепція Нової української школи. – [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Мосенко Н. Музично-виконавська компетентність в контексті завдань сучасної мистецької освіти. Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 10 (Ч. 3), 2014.
4. Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – 188 с.
1. 5.Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн / Тараненко І. // Кроки до компетентності та інтеграції у суспільство / за ред. І. Єрмакова. – К. : Контекст, 2000.

УДК: 378.22:376.37

Мицик Г. М.,

аспірант Запорізького національного університету, асистент кафедри прикладної психології та логопедії Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ

ЩОДО КОМПЛЕКСНОГО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ФАХІВЦЯМИ-ЛОГОПЕДАМИ

Орієнтація суспільства на європейські стандарти і цінності, кращі світові традиції вимагають відповідних системних змін і в сфері освіти. Наріжним каменем таких змін є покращення якості підготовки педагогічних працівників [4]. Проявами цього стали інтенсифікація нормативно-правової діяльності у сфері освіти; кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом; утвердження гідного суспільного статусу педагога; удосконалення, переосмислення змісту освіти на користь зростання частки міжпредметної і міжгалузевої інтеграції знань; модернізація освітніх програм професійної підготовки педагогічних працівників за відповідними спеціальностями; зміна пріоритетів у вимогах до компетентностей педагогічних працівників; сприяння навчанню впродовж життя. Варто вказати, що певного значення у цих процесах набуває розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами. Останнє є важливим з позиції забезпечення прав таких осіб на освіту, створення рівних можливостей в отриманні корекційно-розвиткової допомоги. Саме тому на сьогодні відмічається посилення наукової активності у сфері спеціальної освіти.

Досить істотною серед осіб з особливими освітніми потребами є частинка дітей з порушеннями мовлення. У зв'язку з активним впровадженням інклюзивної форми навчання в освітній процес дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів наразі виникла потреба у якісній підготовці майбутніх вчителів-логопедів до роботи в нових умовах [5]. Певними особливостями в організації корекційно-розвиткової роботи вирізняється українське село. Це висуває додаткові вимоги до підготовки вчителів-логопедів, змушує ставити питання про максимальне її наближення до реалій практичної фахової діяльності, забезпечення формування професійних та соціально-особистісних якостей, які б дозволяли успішно реалізувати себе в професії на рівні закладу дошкільної освіти сільської місцевості.

Ретроспективний аналіз професійної підготовки логопедичних кадрів в Україні засвідчив, що на рівні вищої школи вона розпочалася у післявоєнний період і сприймалася як результат

цілеспрямованої роботи видатних дефектологів свого часу, діяльність яких була спрямована на пошук і становлення педагогічних основ логопедії. Певним чином питання браку логопедів вирішувалося за допомогою курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації. Цілеспрямована підготовка логопедів для сільської місцевості не здійснювалася. Навчальні плани не містили дисциплін, які б сприяли формуванню їх готовності до професійної діяльності в сільській місцевості. Не розглядалися ці питання і серед перспективних напрямків досліджень науковців-дефектологів.

За часів незалежної України кількість закладів вищої педагогічної освіти, що здійснюють підготовку фахівців-логопедів в межах спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за спеціалізаціями: «Логопедія»; «Логопедія. Спеціальна психологія» значно зросла. Проте, не один з них в своїх нормативних документах не зосереджує уваги на формуванні у майбутніх логопедів компетентностей, які б робили його більш професійно адаптованим до роботи з дітьми дошкільного віку в сільській місцевості.

Додамо до цього ряд невирішених у вищій освіті України питань суто змістовного характеру: істотне зниження якості знань, розбалансованість та еkleктичність у побудові планів підготовки фахівців, дублювання окремих курсів, орієнтація не стільки на мету освіти, скільки на нагальні потреби збереження кадрів у межах окремих вузів та інше [3, с. 48-49]. Окрім того, за останні двадцять років у процентних пунктах збільшився розрив у забезпеченості педагогічними працівниками з повною вищою освітою навчальних закладів у міській і сільській місцевості: у дошкільних навчальних закладах (з 12 % до 20 %), початковій школі (з 13 % до 16 %) [1, с. 196].

І хоча з року в рік кількість випускників за логопедичним фахом постійно збільшувалася, практика демонструє картину колосальної їх нестачі у дошкільній освіті. Особливо актуальною ця проблема є для закладів дошкільної освіти сільської місцевості. Вибірковий аналіз сучасного стану кадрового забезпечення окремих регіонів України вчителями-логопедами засвідчує наступне. На 2017 р. в Кам'янсько-Дніпровському районі Запорізької області не один із закладів дошкільної освіти, а їх 9 на 8 сіл, не мав у своєму штаті вчителя-логопеда. По району функціонує лише один логопедичний пункт на базі навчально-виховного комплексу в м. Кам'янсько-Дніпровська. Кількість працюючих в ньому логопедів становить 1 особа. Трохи краще справи в Бердянському районі. Тут на 15 закладів дошкільної освіти припадає 2 вчителя-логопеда. В Збаражському районі Тернопільської обл. забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку впродовж 2016-2017 р.р. здійснювали 24 дошкільні заклади (місто – 4, селище – 1, село – 19) та 3 НВК. Із 126 працюючих в системі дошкільної освіти педагогів з вищою освітою лише 1 логопед. Збільшення кількості дітей з мовленнєвими вадами у місті та сільській місцевості змусив лише 22.12.2015 р. Рожищенську районну раду Волинської області розглянути питання про введення посади вчителя-логопеда у Рожищенському навчально-виховному комплексі № 4.

Дисбаланс, який існує між запитом сільського соціуму на такого вузькофахового спеціаліста, як вчитель-логопед, та загальною кількістю випускників за зазначеними спеціалізаціями, з яких більшість не бажають працювати за фахом в сільській місцевості, інші ж просто не готові до професійної діяльності в зазначених умовах, змушує ставити питання, з одного боку – про запровадження дієвих механізмів заохочення молодих фахівців до роботи і проживання у сільській місцевості, з іншого – про внесення змін у зміст професійної підготовки вчителів-логопедів, який має відповідати реаліям сучасного життя, запитами як міського, так і сільського населення [7, с. 100].

За відсутності ефективної системи забезпечення села необхідними кадрами, залучення молодих фахівців для роботи в ньому, складно розраховувати до швидких змін на краще. Серед останніх рішень в цьому напрямку слід виділити постанову Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 р. № 417 [2], якою з метою задоволення потреб сіл, селищ або селищ міського типу у медичних (фармацевтичних) і педагогічних кадрах затверджено Порядок реалізації права на першочергове зарахування до закладів вищої медичної і педагогічної освіти за державним (регіональним) замовленням осіб, які уклали угоду про відпрацювання не менше трьох років у сільській місцевості або селищі міського типу та Типову угоду про відпрацювання не менше трьох років у сільській місцевості або селищі міського типу.

Проблема ж якості підготовки вчителів-логопедів, зокрема, для сільської місцевості, має дещо інший характер, вирішення якої вважаємо в компетенції безпосередньо самих закладів вищої педагогічної освіти. Для цього законодавство надає їм право: розробляти та реалізовувати освітні програми в межах ліцензованої спеціальності; самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін; формувати та затверджувати власний штатний розпис, готувати науково-педагогічні кадри, приймати рішення щодо присудження їм наукових ступенів тощо. Держава лише створює умови для реалізації таких можливостей [6, с. 52]. Її розв'язання актуалізує необхідність внесення змін у зміст професійної підготовки логопедів, узагальнення досвіду надання логопедичної допомоги на селі та розробки технологічної моделі підготовки логопедів для сільської місцевості, формування професійних компетентностей стосовно місця діяльності, що дозволять створювати умови для корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями мовлення на рівні закладу дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – 342 с.
- 2 Деякі питання реалізації права осіб на першочергове зарахування до закладів вищої медичної і педагогічної освіти за державним (регіональним) замовлення [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 р. № 417 / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article459443>
- 3 Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
- 4 Концепція розвитку педагогічної освіти (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
- 5 Мартинчук О. В. Компетентнісний підхід як концептуальна основа оновлення змісту підготовки майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчання / О. В. Мартинчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2014. – Вип. 26. – С. 139-144.
- 6 Мицик Г. М. Державна політика у сфері підготовки фахівців для роботи на селі на прикладі вчителя-логопеда закладу дошкільної освіти / Г. М. Мицик // Наукові записи Серія «Психолого-педагогічні науки» Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя «Охотнік», 2018. – С. 47-53.

- 7 Мицик Г. М. Організація підготовки фахівців-логопедів для роботи з дітьми з порушеннями мовлення в сільській місцевості на рівні дошкільного закладу освіти: шляхи та способи розв'язання проблеми / Г. М. Мицик // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. 25-26 травня 2018 р. м. Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпро : СПЛ «Охотнік», 2018. – С. 97-100.

Стоколоса Т. А.,
аспірант кафедри історії України
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

БАЗАРНА ТА СТАЦІОНАРНА ТОРГІВЛЯ БОРОШНОМЕЛЬНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ НА ТЕРИТОРІЇ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. борошномельна промисловість починає відігравати значну роль в економіці українських земель. Завдяки технічному переоснащенню галузі та переходу на ринкові засади діяльності, виробництво борошна та круп в деяких губерніях займало лідируючі позиції. Відповідно, збільшення обсягів борошномельного виробництва привело до зростання торгівлі на Поділлі, зокрема, базарної та стаціонарної.

Дослідженню проблематики внутрішньої торгівлі борошномельною продукцією на території Подільської губернії у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. присвятили свої праці О. Жам [8], А. Лень [9] та С. Єсюнін [7]. Однак, варто відмітити, що дана проблематика і досі залишається недостатньо висвітленою. Значна кількість праць, у яких автори висвітлюють торгівлю борошном та крупами, є узагальненими та досліджують борошномельну промисловість у комплексі із іншими сферами промислового виробництва.

Важливе місце у внутрішній торгівлі зерновими продуктами на території Подільської губернії у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. та налагодженні економічних зв'язків між селом та містом мали базари. Подекуди вони відігравали навіть більшу роль, ніж ярмарки. Базари діяли здавна в містах і сільській місцевості. За своїм значенням вони були універсальними. Найбільш поширені на них товари щоденного масового попиту, так звані товари споживчого значення, серед яких важливе місце займали борошно та крупи. Основними учасниками базарів були селяни, міщани та купці. Відбувалися базари щоденно у великих містах, у селах та містечках – раз або кілька разів на тиждень [8, с. 192].

Подільська губернія також відзначалася значним розвитком базарної торгівлі. Зокрема, у 90-х рр. ХІХ ст. діяло 147 пунктів, а загальна кількість базарних днів досягала 6363. На всіх торгових місцях здійснювалася торгівля борошном та іншими промисловими товарами, які вироблялися на території губернії. Найбільш розвиненою базарна торгівля була у Балтському повіті (21 торговий пункт і 1118 базарних днів), а найменш поширеною у Літинському повіті (8 пунктів та 286 базарних днів) [10, с. 61–62].

Варто також відмітити, що базарна торгівля не була постійною, а відзначалася сезонністю. Найбільш інтенсивно вона проводилася у святкові дні та наприкінці сільськогосподарського сезону. Навесні та влітку через зайнятість селян польовими роботами та відсутність значних надлишків борошномельної продукції, яку можна реалізувати, базарна торгівля практично припинялася [8, с. 193].